

KORKEIMMALLE HALLINTO-OIKEUDELLE

ASIA:

Vastaselitys Finnoon osayleiskaavaa koskevassa valitusasiassa.

VIITE:

Vastaselityspyyntö 28.12.2017 (4747/1/17).

VALITTAJA:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry (rek.nro 116.353). Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta sekä lintujen ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (Uudenmaan maakunta ennen v. 2011 ml. Sipoo).

PROSESSIOSOITE:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
puheenjohtaja@tringa.fi

Tringa ry kiittää Korkeinta hallinto-oikeutta vastaselityspyynnöstä ja lausuu Espoon kaupunginhallituksen selityksen johdosta seuraavaa.

Aluksi

Espoon kaupunki toteaa selityksessään, että kaava on kaikilta osin lainmukainen. Kaupunki ei tuo varsinaisia uusia perusteluita näkemyksilleen. Kaupunki viittaa perusteluinaan myös Helsingin hallinto-oikeudelle osoitettuihin lausuntoihin sekä niihin liittyviin asiakirjoihin.

Suomenoja on poikkeuksellisen arvokas ja kansainvälisesti merkittävä lintualue, jonka linnustoarvoja olemme yksilöineet jo valituksessamme. Katsomme edelleen, ettei Suomenojan linnustoarvoja ole riittävästi turvattu Finnoon osayleiskaavassa.

Suomenojan lintualue muodostuu kokonaisuudesta, jonka arvot ovat vahvasti sidoksissa Finnoonjoen kautta kulkevaan meriyhteyteen. Kaavan jakaminen kahteen osaan hämärtää näkemyksemme mukaan lintualuekokonaisuuteen aiheutuvia haittoja, sillä satama-alueen vaikutuksia ei ole huomioitu hyväksytyssä kaavaratkaisussa. Katsomme, että lintualueeseen kohdistuvat kaikki vaikutukset tulisi arvioida yhdessä. Tätä edellyttää myös EU:n erityissuojelualueen (SPA) kriteerien täyttyminen Suomenojalla. Lisäksi hyväksytyssä kaavaa koskevia lieventäviä toimenpiteitä ei ole riittävästi sisällytetty Finnoon osayleiskaavan ratkaisuun, minkä vuoksi on mahdollista, että valituksenalainen kaava aiheuttaa jo yksistään merkittäviä haittoja Suomenojan linnustolle.

Suomenojan linnustoarvojen huomiointi

Maankäyttö- ja rakennuslaki määrittelee alueiden käytön suunnittelun yhdeksi tavoitteeksi luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymisen. Suomen luonnonsuojelualueverkosto ei pysty yksinään turvaamaan maamme luonnon monimuotoisuutta ja säilyttämään luontoarvoja, vaan luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen tapahtuu ensisijaisesti muussa päätöksenteossa, kuten maankäytön suunnittelussa.

Luonnonsuojelualueiden riittämättömyys luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi on maailmanlaajuisesti yleisesti tunnistettu. Biodiversiteettisopimuksen ns. Aichi-tavoitteissa tämä on huomioitu muun muassa tavoitteessa 2:

”Viimeistään vuoteen 2020 mennessä biodiversiteetin arvot on sisällytetty kansallisiin ja paikallisiin kehitys- ja köyhydenvähentämissuunnitelmiin ja -suunnitteluprosesseihin ja niitä sisällytetään kansantalouden kirjanpitoon sekä, mahdollisissa määrin, raportointijärjestelmiin”.

Suomi on biodiversiteettisopimuksen osapuolena sitoutunut kyseiseen tavoitteeseen. Maankäyttö- ja rakennuslaki on yksi tärkeimmistä työkaluista luonnon monimuotoisuuden säilymistä varmistamiseen luonnonsuojelualueiden ulkopuolella ja näin ollen yksi työkaluista, joilla Suomi varmistaa Aichi –tavoitteiden toteuttamisen.

Finnoon osayleiskaava toteuttaa kyseistä tavoitetta suojelemalla kaavalla luonnonsuojelualueverkostosta puuttuvan poikkeuksellisen tärkeän lintualueen. Tärkeän lintukohteen lähialueille suunniteltu maankäyttö kuitenkin vaarantaa kiistatta kyseisen tärkeän lintualueen luonnonsuojelullisten arvojen säilymistä. Ne vähenevät, vaikka kaikki kompensatiot toteutettaisiin. Kompensatioilla voidaan kuitenkin vaikuttaa vähenemiseen siten, ettei luontoarvojen väheneminen olisi arvion mukaan välttämättä merkittävää (Yrjölä 2016). Arvio ei-merkittävästä haitasta pohjautuu siihen, että linnustollisten arvojen säilymistä arvioidaan vain Finnoon osayleiskaavasta syntyvien vaikutusten perusteella. Pidämme tätä kiistattomana.

Maankäytön kokonaisvaltaisen suunnittelun kannalta kyse on kuitenkin luontoarvojen säilymisestä kokonaisuutena.

Kuten toimme valituksessa esiin, Espoo jakoi alkuperäisen kaavan kahteen eri aikatauluilla etenevään osaan: Finnoon osayleiskaavaan ja Finnoon satama-alueen koskevaan osaan. Alkuperäinen, molemmat osa-alueet sisältänyt kaava oli kiistatta toteuttamiskelvoton linnustoon kohdistuvien merkittävien haittavaikutusten takia (Mannila 2014).

Espoon kaupunki toteaa vastauksessaan valituksessa viittaamastamme toisesta alkuperäisen kaavan osasta seuraavaa:

”Vireillä olevan Finnoosataman osayleiskaavan, joka käsittää Finnoon eteläisen osan ranta-alueen saarineen, suunnitteluun liittyviä selvityksiä ja vaikutusten arviointeja täydennetään. Tutkimukset ja selvitykset laaditaan kokonaisuutena kattavasti ja laajuudeltaan siltä alueelta, jolle kaavasta katsotaan voivan aiheutua olennaisia vaikutuksia.”

Espoon kaupunki tuo vastauksessaan esiin sen, ettei heillä ole tarkoituksena arvioida kyseisten, samalle poikkeuksellisen merkittävälle luontokohteelle vaikutuksia tuovien kaavojen yhteisvaikutuksia. Kummankin kaavan vaikutukset arvioidaan erikseen toisistaan riippumatta.

Näin tehdään siitä huolimatta, tai paremminkin sen vuoksi, että tiedetään alkuperäisen kaavakokonaisuuden olleen toteuttamiskelvoton luonnon monimuotoisuudelle syntyvien haittojen vuoksi. Muistutamme, että Suomen lintualueen arvot ovat sidoksissa laajempaan kokonaisuuteen, jossa erityisesti toimiva meriyhteys on linnustolle tärkeä lintupoikueiden kulkureittien vuoksi (esim. Mannila ym. 2014 ja asiantuntijalausunto valituksen liitteenä 14).

Espoon kaupungin menettelytapa estää maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteleman luonnon monimuotoisuuden ja luonnonarvojen säilyttämisen. Vastaavalla kaavojen pilkkomismenettelyllä, jossa ei oteta yhteisvaikutuksia huomioon, voidaan tuhota lähes mikä tahansa luontokohde. Vaikka minkään osa-hankkeen vaikutukset eivät olisi merkittäviä, voi niiden summa olla luontoarvoille kohtalokas.

Tämä yhteisvaikutusten tunnistamisen tärkeys on kansainvälisesti hyvin tunnistettu. Se on otettu huomioon muun muassa luontodirektiivin 6 artiklan kohdassa 3:

”Kaikki suunnitelmat tai hankkeet, jotka eivät liity suoranaisesti alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellisia, mutta saattavat vaikuttaa tähän alueeseen merkittävästi joko erikseen tai yhdessä muiden suunnitelmien tai hankkeiden kanssa, on arvioitava asianmukaisesti sen kannalta, miten ne vaikuttavat alueen suojelutavoitteisiin. Alueelle aiheutuvien vaikutusten arvioinnista tehtyjen johtopäätösten perusteella ja jollei 4 kohdan säännöksistä muuta johdu, toimivaltaiset kansalliset viranomaiset antavat hyväksyntänsä tälle suunnitelmalle tai hankkeelle vasta

varmistuttuaan siitä, että suunnitelma tai hanke ei vaikuta kyseisen alueen koskemattomuuteen, ja kuultuaan tarvittaessa kansalaisia.”

Espoo on kaavapäätöksessään mielestämme tarkoituksellisesti kieltäytynyt tunnistamasta ja ottamasta huomioon tiedossa olevat hankkeet, joilla on haitallisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuudelle.

Vaikka maankäyttö- ja rakennuslaki ei sanamuodoltaan välttämättä tähän velvoita, ei maankäyttö- ja rakennuslain tavoitetta luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä voida saavuttaa, jos yhteisvaikutuksia ei oteta huomioon. Tämän luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta ensisijaisen tärkeän periaatteen tulisi nähdäksemme sisältyä aina kaavaprosesseihin riippumatta siitä, onko alueella luonnonsuojellullinen status vai ei. Alueidenkäytön suunnittelun luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyvät tavoitteet eivät rajoitu luonnonsuojelualueisiin vaan yleisempään luonnon monimuotoisuudesta huolehtimiseen Aichi-tavoitteen mukaisesti.

Espoon kaupungin selityksen perusteella pidämme kiistattomana sitä, ettei Espoon kaupunki pyri koko Suomenojan alueen suhteen ratkaisuun, jolla varmistetaan poikkeuksellisen luontokohteen ja sen erityisten luontoarvojen säilyttämiseen. Pidämme tätä maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteiden vastaisena.

Valituksenalaisen osayleiskaavan linnustovaikutukset ja niiden lieventäminen

Arvioinneissa on tunnistettu Finnoon osayleiskaavan aiheuttamia haittavaikutuksia Suomenojan linnustoon. Vaikutukset aiheutuvat pääosin rakentamisen aikaisesta haitasta, kuten melusta ja muista häiriöistä, lisääntyvästä virkistyskäytöstä ja liikkumisesta alueella sekä törmäyskuolemista. Ihmisten ja kotieläinten kasvavan liikkumisen aiheuttamat häiriöt, meluhaitta ja korkean rakentamisen aiheuttama törmäysriski voivat arvioinnin mukaan olla merkittävästi haitallisia, mikäli vaikutuksia ei lievennetä (Yrjölä 2016). Voimakkaan melun, äkkinäisten liikkeiden sekä suoraan lähestymisen on myös tutkimuksissa todettu aiheuttavan linnuilla voimakkaimman häiriövasteen (Bennett & Zuelke 1999).

Asiantuntija-arvion mukaan linnustoon ei kohdistu merkittäviä haittoja, mikäli sekä siinä että hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt lieventämistoimet huomioidaan (Yrjölä 2016). Toisin sanoen, vaikutukset linnustoon eivät ole merkittäviä vain siinä tapauksessa, että asiantuntija-arviossa määrätyt ehdot toteutuvat. Lieventäviä toimenpiteitä ei kuitenkaan ole kunnolla sisällytetty Finnoon osayleiskaavan ratkaisuun, minkä vuoksi on mahdollista, että kaava aiheuttaa jo yksistään merkittäviä haittoja Suomenojan linnustolle. Yrjölän (2016) esittämät lieventämistoimet on kokonaisuudessaan listattu valituksessamme.

Seuraavaksi tarkastelemme keskeisiä esitettyjä lieventämistoimenpiteitä.

Suojavyöhykkeiden riittävyys ja laatu

Yrjölän (2016) suosituksen mukaan alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt suojavyöhykkeet alueen ympärillä tulee toteuttaa riittävinä.

Finnoon hoito- ja käyttösuunnitelman (FCG 2015) mukaan suojavyöhykkeellä tarkoitetaan yleensä rakennetun alueen ja suojeltavan luontoalueen välistä vyöhykettä. Sen tarkoituksena on toimia puskurina ja lieventää alueen ulkopuolelta aiheutuvia haittoja. Riittävän suojavyöhykkeen leveys vaihtelee tapauskohtaisesti ja siihen vaikuttavat mm. kohteen ominaisuudet, ulkopuolisen maankäytön laatu ja suojavyöhykkeen laatu. Lisäksi suuri merkitys on sillä, minkälaista toimintaa suojavyöhykkeelle suuntautuu. Esimerkiksi virkistyskäyttö suojavyöhykkeellä heikentää alueen merkitystä todellisena linnustoalueen puskurivyöhykkeenä.

Suomenojan pienen koon vuoksi riittävän leveä suojavyöhyke on erityisen tärkeä, sillä pienellä alueella pinta-alaltaan suhteellisen pienetkin muutokset elinympäristön laadussa ovat merkittäviä. Nykyinenkin suojavyöhyke on juuri ja juuri riittävän leveä ylläpitämään alueen monipuolista linnustoa.

Suojavyöhykkeen leveydelle on eri tutkimuksissa ja arvioinneissa pyritty antamaan suosituksia. Maa ja Vesi Oy:n vuonna 2002 tekemässä Espoon eteläosien yleiskaavan vaikutuksia Laajalahden ja Espoonlahden Natura-alueisiin tarkastelevassa selvityksessä (Maa ja Vesi Oy 2002) todetaan suojavyöhykkeistä mm. seuraavaa:

"Arvokkaimmilla alueilla suojavyöhykkeen tulisi olla vähintään noin 200 metriä leveä, tai puustoisilla alueilla niin leveä, että kesäaikana puuston läpi ei ole näkyvyyttä."

Myös Finnoon osayleiskaavaluonnoksen vaikutuksia linnustoalueeseen arvioiva selvityksessä (Sito Oy 2011) otettiin kantaa lintualueen vaatiman suojavyöhykkeen leveyteen:

"Avoimessa ympäristössä suojavyöhykkeen leveyssuositus on noin 150 metriä. Mikäli välissä on peitteistä maastoa, voi suojavyöhyke jäädä kapeammaksi, mutta kuitenkin vähintään 50 metrin levyiseksi."

Huomautamme, että Sito Oy:n selvityksen suositukset perustuvat näkemyksemme mukaan tutkimuksiin, joissa on tutkittu polkujen ja kävelijöiden vaikutuksia lintujen pakoetäisyyksiin, eikä tilanteeseen, jossa yritetään ehkäistä suuren kaupunkikeskuksen rakentamisen vaikutuksia pienialaiseen lintukosteikkoon. Myös Maa ja Vesi Oy:n 200 metrin suositus on tehty huomattavasti Suomenojan lintukosteikkoa suuremmille alueille, joilla puskurivaikutus on voimakkaampi kuin pienillä alueilla.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa suojavyöhykkeen leveydestä todetaan seuraavaa:

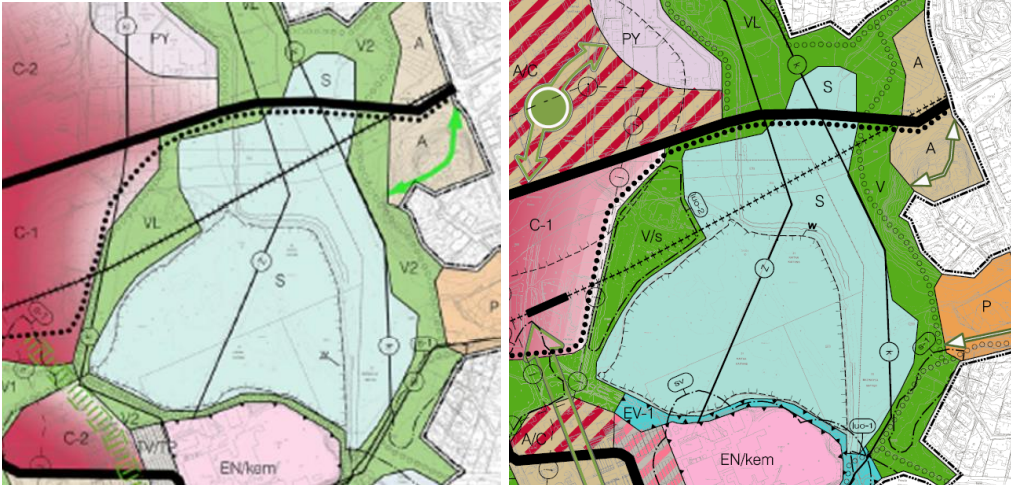
"Suojavyöhykkeille ei ole annettu suositusleveyksiä, mutta suojavyöhykkeet toimivat sitä paremmin, mitä leveämpiä ja yhtenäisempiä ne ovat. Ulkoilureittien tai muiden toimintojen sijoittaminen suojavyöhykkeelle edellyttää leveämpää vyöhykettä kuin mitä luonnontilaan jätettävä riittävä suojavyöhyke olisi. Finnoon linnustoalueen suojavyöhykkeet ovat määräytyneet alueen ja sitä ympäröivien maankäyttösuunnitelmien mukaan. Maankäyttösuunnitelmien mukaan Finnoon länsireunan suojavyöhykettä käytetään myös virkistysalueena. Virkistyskäyttö heikentää alueen merkitystä todellisena linnustoalueen suojavyöhykkeenä. Toimivaksi arvioidun suojavyöhykkeen leveys suunnittelualueen länsireunassa olisi n. 100 m, mikä ei ympäröivän maankäytön vuoksi ole kaikkialla mahdollista."

Riittävien suojavyöhykkeiden jättäminen lintualueen ympärille on ensiarvoisen tärkeää mm. mustakurkku-uikulle ja liejukanalle sekä muille Suomenojan altaalla pesiville lajeille. Viimeisessä koko alkuperäistä kaava- aluetta koskeneessa luontovaikutusten arvioinnissa suositeltiin korttelialueiden siirtämistä kauemmas altaasta lieventämistoimenpiteenä punasotkan, tukkasotkan, mustakurkku-uikun, liejukanan, naurulokin ja harmaasorsan osalta (Mannila ym. 2014). Vaikka suojavyöhykettä levennettiin arvioinnin pohjana olleesta kaavaehdotusluonnoksesta hiukan altaan luoteispuolella (kuva 1), jää suojavyöhyke edelleen liian kapeaksi. Erityisen ongelmallinen tilanne on lintualtaan länsipuolella, jossa lintualue rajautuu lähes kiinni keskustatoimintoina kehitettävään alueeseen. Kapeimmillaan suojavyöhyke on vain 30 metriä. Ottaen huomioon alueen massiivisen rakentamisen ja asukasmäärän ja virkistyskäytön moninkertaistumisen ei suojavyöhykettä voida edellä olevien arvioiden perusteella pitää riittävänä.

Suojavaikutusta heikentää se, että arvokasta lintualueita ympäröivät vihervyöhykkeet on osoitettu virkistyskäyttöön. Virkistyskäytön aiheuttamia haittoja pyritään osaltaan lieventämään lintualueelle laaditulla

hoito- ja käyttösuunnitelmalla, jolla ohjataan mm. ihmisten ja kotieläinten kulkua. Suunnitelmassa on suosituksia myös mm. suojavaoähykkeiden kasvillisuuden osalta, sillä puuston ja muun kasvillisuuden jättämisellä ja sen lisäämisellä voidaan parantaa suojavaoähykkeen suojaavaa vaikutusta.

Vaikutusten arvioinnissa (Yrjölä 2016) korostetaan, että on tärkeää, että hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt ehdotukset myös toteutetaan. Huomautamme, että vuonna 2015 valmistunutta suunnitelmaa ei ole alettu toteuttaa, vaikka siinä esitetään etupainotteisesti muuttuvaan maankäyttöön varautuvia toimenpiteitä.

Kuva 1. Ote hyväksytystä osayleiskaavasta (oikealla) sekä osayleiskaavaehdotuksen luonnoksesta (vasemmalla), joka toimi pohjana viimeiselle koko alkuperäistä kaava-alueutta koskeneelle luontovaikutusten arvioinnille (Mannila ym. 2014)

Melun rajoittaminen

Arvioinnin mukaan (Yrjölä 2016) meluhaitta saattaa olla linnustolle merkittävä, ellei vaikutuksia huomioida suunnittelussa. Kriittisiä voivat olla paalutukset tai räjäytykset erityisesti lintualtaan länsipuolen lähimmissä kortteleissa. Lieventämiskeinona on esitetty, että Finnoon lintualueeseen rajoittuvien kortteleiden rakentamisessa voimakasta melua tai häiriötä aiheuttavien työvaiheiden suorittaminen kielletään 1.4.-15.8. välisenä aikana.

Melun vaikutusta linnustoon on arvioitu monessa yhteydessä. Sito Oy:n arvioinnin (2014) mukaan melu vaikuttaa linnustoon haitallisesti, sillä se pelästyttää pesivät linnut lentoon, jolloin pesävarkaat voivat käyttää tilaisuutta hyväkseen ja syövät munat tai poikaset. Toistuvasti tapahtuva pakoreaktio voi vaikuttaa myös lintujen pesimämenestykseen ja ravinnonhankintaan.

Yleisesti linnut ovat herkimpiä äkillisille voimakkaille melusykäyksille, kuten esimerkiksi paalutuskoneen aiheuttamalle melulle. Arabianrannan rakentamisen yhteydessä tehdyissä tutkimuksissa havaittiin, että paalutus pelästytti linnut lentoon enimmillään vielä kilometrinkin päässä, ja alle 250 metrin etäisyydellä paalutuspaikasta vesilinnut häiriintyivät pahoin (Kala- ja vesitutkimus Oy ym. 1996). Finnoon alueella 250 metrin vyöhyke ulottuu virkistys- ja suojavaoähykettä kauemmas, keskustan rakentamisalueille asti.

Finnoon osayleiskaavan kaavamääräyksissä ei ole mainittu melun rajoittamisesta.

Törmäysriskin vähentäminen

Vaikutusten arvioinnin mukaan, vaikka törmäysriski normaalioloissa on pieni, sellainen on olemassa, varsinkin jos talon ulkopinta muodostaa yhtenäisen peilimäisen alueen (Yrjölä 2016). Lieventämiskeinona on siten rakennustavan ohjaaminen niin, että törmäysriski vähenee. Käytännössä tämä tarkoittaa laajojen, kuvioimattomien lasipintojen välttämistä lintualtaan puoleisissa sivuissa sekä korkeissa rakennuksissa. Myös valaistus tulee suunnitella törmäysriskin näkökulmasta.

Osayleiskaavan keskustatoimintojen aluetta koskevassa kaavamääräyksessä on todettu, että alueella tulee ottaa huomioon lintujen muuttoreitit. Tämä ei mielestämme tarpeeksi edellytä yllämainittujen, rakennustapaa koskevien suositusten toteutumista.

Lieventämistoimien edellyttäminen

Espoon kaupunginhallituksen mukaan lieventämistoimet on huomioitu kaavassa. Kaupungin mukaan:

”Lieventämistoimet on otettu huomioon osayleiskaavan laadinnassa ja sisällytetty kaavamääräyksiin kaavan ohjaustasoon nähden asianmukaisella tarkkuudella.”

Lisäksi kaupunki viittaa asemakaavatasoon ja toteaa että:

”lieventämistoimenpiteet huomioidaan asianomaisen kaavataso edellyttämällä tarkkuudella.”

Vaikka osa lieventämistoimista on hyvin yksityiskohtaisia, ei niiden toteuttamista voida jättää yksityiskohtaisemman suunnittelun tasolle, sillä ne ovat arvion mukaan edellytys alueen linnustoarvojen turvaamisessa (Yrjölä 2016). Kaikkien lieventämistoimien toteuttaminen olisi näkemyksemme mukaan voitu huomioida esimerkiksi yleisenä kaavamääräyksenä, jossa olisi todettu, että raporteissa esitetyt toimet ja suositukset tulee toteuttaa tarkemmassa suunnittelussa. Tämä olisi nähdäksemme ollut linjassa myös yleiskaavatasoisen suunnittelun kanssa.

Edellä esitetyn perusteella osayleiskaava ei mielestämme takaa lieventämistoimien toteuttamista. Näin ollen ei ole varmuutta siitä, että lievennystoimet todella toteutetaan. Tämä tarkoittaa, että pelkästään jo nyt hyväksytyyn osayleiskaavan nojalla laadittavien asemakaavojen toteuttamisella voi olla merkittäviä haittavaikutuksia Suomenojan linnustoarvoihin.

Haluamme edelleen korostaa, että vaikka lievennystoimet toteutettaisiin täydellisesti, kohdistuu alueen linnustoon myös muita, kyseisen kaava-alueen ulkopuolisia vaikutuksia, erityisesti satama-alueen rakentamisesta.

Suomenojan lintualueen suhde SPA-alueisiin

Espoon Kaupunki toteaa, että koska kyse ei ole Natura-alueesta, Finnoon altaaseen ei sovelleta luonnonsuojelulain 65 §:n hankkeita ja suunnitelmien arviointia.

Kuten olemme valituksessamme tuoneet esille, täyttää Suomenojan lintualue lintudirektiivin SPA-alueen kriteerit useiden lintulajien osalta. Se, ettei Suomi ole ilmoittanut aluetta EU:n SPA-alueverkostoon, ei poista sitä tosiasiaa, että alue olisi linnustollisten arvojensa puolesta täyttänyt SPA-alueen kriteerit, koska se on

kiistatta erityisen tärkeä ja myös kansainvälisesti tärkeäksi lintualueeksi (IBA, Important Bird and Biodiversity Area) todettu.

Valituksemme liitteenä 12 oli ympäristöministeriön Espoon kaupungille vuonna 2010 lähettämä kirje koskien Suomenojan alueen suojeluarvojen turvaamista. Ympäristöministeriön kirje oli seurausta BirdLife Suomen Euroopan komissiolle vuonna 2009 tekemästä keskeisesti Espoon Suomenojan lintualueeseen liittyneestä kantelusta koskien mustakurkku-uikun ja muiden muuttolintujen suojelua. BirdLifen kantelu käynnisti Euroopan komission tutkintamenettelyn, koska komissio piti Suomenojan lintualueita erityisen tärkeänä lintualueena ja pyysi Suomelta selvitystä, miksi kohde ei ole SPA-verkostossa.

Menettelyyn liittyvä Suomen ja komission välinen kirjeenvaihto ja tapaamisissa keskusteltu ei ole tiedossamme. Komission vuonna 2011 BirdLife Suomelle lähettämässä kirjeessä koskien tutkintamenettelyn loppumista (liite 1) todetaan kuitenkin, että:

“The Commission would like to point out that the planning in the area of Suomenoja still continues. Therefore, it is not possible to conclude at this point whether the transposition and implementation of Article 4 (4) last sentence through land use planning provisions has been sufficient.”

Komission kirje yhdessä ympäristöministeriön Espoolle lähettämän kirjeen kanssa on mielestämme osoitus siitä, että Suomi on komissiolle luvannut huolehtia Suomenojan poikkeuksellisen tärkeän alueen linnustollisten arvojen säilyttämisestä. Alueen kaavoitus oli edelleen kesken, minkä vuoksi komissiolla ei ollut todisteita siitä, että Suomi olisi tehnyt päätöksiä, jotka vaarantaisivat Suomenojan linnustollisesti poikkeuksellisen tärkeän alueen säilymistä, mikä johti tutkintamenettelyn lopettamiseen. Pidämme edellä mainittujen asiakirjojen valossa osoitettuna, että EU pitää perustellusti Suomenojan lintualueita erityisenä alueena, jonka linnustollisten arvojen säilymisestä tulee huolehtia – vaikka alue ei olisikaan osa SPA-verkostoa.

Myös tämä yhdessä alueen IBA-statuksen, kuten valituksessa olemme tuoneet esiin, velvoittaa siihen, että vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena, eikä osakaava kerrallaan. Tämä tarkoittaa, että Suomenojaan on sovellettava Natura-arvion prosessia ja turvattava alue niin, että siihen kohdistuvat suunnitelmat ja hankkeet eivät vaikuta alueen koskemattomuuteen. Suomenojan täyttäessä EU:n erityissuojelualueen (SPA) kriteerit, jäävät kaavan vaikutustenarvioinnit puutteellisiksi eikä varovaisuusperiaate huomioiden linnustoon kohdistuvia merkittäviä haitallisia yhteisvaikutuksia voida poissulkea.

Maakuntakaavan vastaisuus

Espoon kaupunginhallitus ei selityksessään tuo esille uusia asioita maakuntakaavan vastaiseen väitteeseemme liittyen. Hallinto-oikeudelle osoittamassaan lausunnossa kaupunki viittasi 2. vaihemaakuntakaavan tekstien sanamuotoihin sekä siihen, että kaupungin omissa yleiskaavassa alue on selvitysaluetta. Kyseisessä kaupungin lausunnossa todetaan seuraavaa:

“Paikallisissa keskuksissa keskustatoiminnot sisältyvät maakuntakaavan taajamatoimintojen alueisiin. Kunnat voivat omissa kaavoituksessaan osoittaa maakuntakaavan taajamatoimintojen alueelle paikallisia keskuksia, jotka tukevat suunniteltua yhdyskuntarakennetta ja toimivat lähiympäristönsä palvelukeskittyminä. Finnoon keskus on Espoon kaupungin oman keskustaluokituksen mukaan uusi iso paikalliskeskus.”

Kuten olemme myös hallinto-oikeudelle osoittamassamme vastaselityksessä esittäneet, katsomme, että 2. vaihekaavan kaavamerkintä 'tiivistettävä alue' tarkoittaa sitä, että alueella voidaan tiivistää saman tyyppistä taajama-asutusta kuin siellä ennestäänkin on. Tekstiä ei voi tulkita siten, että alueelle saa ilman maakuntakaavan muutosta rakentaa suuren uuden aluekeskuksen, jossa on huomattavasti korkeampaa ja tehokkaampaa rakentamista kuin ympäristössään.

Maakuntakaavassa, samoin kuin monissa Espoon omissa kartoissa, aluekeskuksiksi on nimetty ja merkitty Tapiola, Matinkylä-Olari ja Espoonlahti. Nyt kyseessä olevaa aluetta ei ole missään Uudenmaan liiton selvityksissä tai karttapohjissa esitetty aluekeskukseksi muuten kuin kaupan alan kannalta jo suurelta osin olemassa olevien suurten kauppojen sijainnin mukaan. Nämä sijaitsevat tämän osayleiskaava-alueen pohjoispuolella. Maakuntakaavan merkinnät virkistysaluekäytävästä ja rantareitistä päinvastoin velvoittavat lähiympäristöä vähäisempään rakentamistehokkuuteen.

Lopuksi

Muistutamme siitä, ettei kyse ole varsinaisesti alueen suojelutarpeesta vaan tarpeesta huolehtia siitä, että alueella esiintyvien tärkeiden lajien hyvinvointi turvataan pitkällä aikavälillä. Maankäyttö- ja rakennuslaki mahdollistaa tähän riittävät keinot. Silloin on kuitenkin ehdottomasti pidettävä huolta siitä, että kaavan sisältö ja määräykset eivät ole suojelutavoitteiden kanssa ristiriidassa.

Uudistamme valituksemme kokonaisuudessaan.

Helsingissä 26.1.2018

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Jukka Hintikka
Puheenjohtaja

Liitteet

Liite 1. Euroopan Komission kirje BirdLife Suomi ry:lle 4.10.2011.

Lähteet

Bennett, A. & Zuelke, E. 1999. The effects of recreation on birds: a literature review. Delaware Natural Heritage Program, Smyrna, DE 1977.

FCG. 2015. Finnoon linnustollisesti arvokkaan alueen hoito- ja käyttösuunnitelma ja sen toteuttamisperiaatteet. FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy. Ympäristösuunnittelu Enviro Oy. 24.4.2015.

Maa ja Vesi Oy. 2002. Kirjallisuustutkimus Espoon eteläosien yleiskaavatyötä varten. Arvio rakennemallien vaikutuksista Espoonlahden ja Laajalahden Natura 2000-alueisiin. Espoon Kaupunkisuunnittelukeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä B61:2002.

Mannila, J., Saarivuo, E., Kalliala, E., Sapanen, S., Lintinen, O., Lundgren, L. & Lammi, E. 2014. Finnoon osayleiskaavaehdotusluonnoksen vaikutusten arviointi. Vaikutukset luontoon, maisemaan ja kulttuuriperintöön. Ramboll Oy.

Sito oy. 2011. Vaikutukset Finnoon lintualueeseen 4.4.2011. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 7/2011.

Yrjölä, R. 2016. Arvio Finnoon osayleiskaavan vaikutuksesta linnustoon. Vaikutusarvio 24.5.2016. Ympäristötutkimus Yrjölä Oy.